

УДК 37.016:811.161.2:371.3

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/71-1-29>

Андрій ГОМОН,

orcid.org/0000-0002-7280-9402

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри української мови

Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

(Харків, Україна) *alpasador7@gmail.com*

Любов ТЕРЕЩЕНКО,

orcid.org/0000-0002-7368-9393

доцент кафедри української мови

Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

(Харків, Україна) *tereshchenkolubov@ukr.net*

Світлана ЧЕБОТАРЬОВА,

orcid.org/0009-0008-9511-4380

викладач вищої категорії,

викладач української мови та літератури

Київського енергетичного фахового коледжу

(Київ, Україна) *svetlana.colliege@gmail.com*

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Стаття присвячена дослідженню новаторських підходів до викладання української мови в закладах освіти України. Актуальність дослідження зумовлена змінами в суспільстві, технологічним розвитком та глобалізацією, які ставлять перед освітою завдання адаптації та вдосконалення методик навчання.

Мета статті – розроблення шляхів вирішення проблем, пов'язаних із впровадженням новаторських підходів до методики викладання української мови в закладах освіти України. Для досягнення мети в процесі дослідження було вирішено низку завдань: визначено сутність поняття «інновації» в контексті освіти; проаналізовано традиційні та інноваційні підходи до методики навчання української мови; окреслено проблеми впровадження інноваційних підходів в закладах освіти нашої держави та запропоновано шляхи їх вирішення. В ході дослідження використано загальнонаукові методи пізнання: індукції та дедукції, аналізу та синтезу, асоціації та аналогії.

За результатами дослідження встановлено, що традиційні методи навчання довели свою ефективність, однак сучасний освітній ландшафт вимагає інтеграції інноваційних підходів до методики навчання української мови, які включають інтерактивний метод навчання, метод рольових ігор, ігрових технологій, проєктного, синхронного та асинхронного навчання, застосування сучасних технічних засобів, інтернет-ресурсів та онлайн-платформ. Заклади освіти України поступово впроваджують новітні методики викладання української мови, проте цей процес стикається з низкою перешкод. Серед них – недостатня підготовка викладачів, небажання впроваджувати інноваційні методики викладання, обмеженість технологічних ресурсів, брак чітких методичних рекомендацій для викладачів щодо впровадження ефективних інноваційних підходів, а також обмеженість фінансових ресурсів. Вирішення цих проблем потребує цілеспрямованих ініціатив, що включають підготовку викладачів, створення сприятливої атмосфери для сприйняття змін, розширення технологічних можливостей, надання чітких рекомендацій щодо інноваційних практик та виділення фінансової підтримки для сприяння впровадженню новітніх методик викладання.

Практичне значення дослідження полягає в наданні вчителям та іншим педагогічним працівникам, що займаються викладанням української мови, інформації щодо ефективних інноваційних методик викладання, які сприятимуть поліпшенню якості навчання.

Ключові слова: інновація, методики навчання, українська мова, інтерактивні методи викладання, проєктне навчання.

Andrii HOMON,

orcid.org/0000-0002-7280-9402

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of Ukrainian Language

National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute"

(Kharkiv, Ukraine) alpasador7@gmail.com

Liubov TERESHCHENKO,

orcid.org/0000-0002-7368-9393

Associate Professor at the Department of Ukrainian Language

National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute"

(Kharkiv, Ukraine) tereshchenkolubov@ukr.net

Svitlana CHEBOTAROVA,

orcid.org/0009-0008-9511-4380

Lecturer of Ukrainian Language and Literature of the Highest Category

Kyiv Energy Professional College

(Kyiv, Ukraine) svetlana.colliege@gmail.com

INNOVATIVE APPROACHES TO THE METHODOLOGY OF TEACHING THE UKRAINIAN LANGUAGE

The article is devoted to the study of innovative approaches to teaching the Ukrainian language in Ukrainian educational institutions. The relevance of the study is due to changes in society, technological development and globalization, which pose the task of adapting and improving teaching methods to education.

The purpose of the article is to develop ways to solve the problems associated with the introduction of innovative approaches to the methodology of teaching the Ukrainian language in Ukrainian educational institutions. To achieve this goal, the study solved a number of tasks: the essence of the concept of «innovation» in the context of education was defined; traditional and innovative approaches to the methods of teaching the Ukrainian language were analyzed; the problems of introducing innovative approaches in educational institutions of our country were outlined and ways to solve them were proposed. The study used general scientific methods of cognition: induction and deduction, analysis and synthesis, association and analogy.

The study found that traditional teaching methods have proven to be effective, but the modern educational landscape requires the integration of innovative approaches to teaching the Ukrainian language, including interactive teaching methods, role-playing, game technologies, project-based, synchronous and asynchronous learning, the use of modern technical means, Internet resources and online platforms. Ukrainian educational institutions are gradually introducing the latest methods of teaching the Ukrainian language, but this process faces a number of obstacles. These include insufficient training of teachers, unwillingness to introduce innovative teaching methods, limited technological resources, lack of clear methodological guidelines for teachers on how to implement effective innovative approaches, and limited financial resources. Solving these problems requires targeted initiatives, including training teachers, creating a favorable atmosphere for accepting change, expanding technological capabilities, providing clear guidelines for innovative practices, and allocating financial support to promote the introduction of new teaching methods.

The practical significance of the study is to provide teachers and other pedagogical staff involved in teaching the Ukrainian language with information on effective innovative teaching methods that will improve the quality of learning.

Key words: *innovation, teaching methods, Ukrainian language, interactive teaching methods, project-based learning.*

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку українського суспільства позначений зусиллями, спрямованими на підвищення стандартів освіти в Україні, приведення їх у відповідність до стандартів розвинених країн світу. Конституційне визнання української мови державною, як це сформульовано в Конституції України, відіграє ключову роль у посиленні її значення в різних сферах життя українського суспільства. Окрім того, що українська мова є засобом вираження для органів державної влади, вона пронизує державні справи, резонує через радіо та телебачення,

знаходить вираження в літературі, сприяє науковому дискурсу та слугує основним засобом викладання в закладах освіти. Крім того, вона є важливим інструментом спілкування між людьми як у виробничій, так і в культурній сферах.

У цьому динамічному та мінливому мовному ландшафті стає дедалі очевиднішим, що традиційні методики викладання української мови можуть не повністю відповідати сучасним потребам здобувачів освіти. Враховуючи зростаючу важливість української мови в різних сферах суспільного життя, існує нагальна потреба в інноваційних підходах до

методики її викладання, що відповідають сучасній освіті та технологічним досягненням. Інноваційні підходи повинні використовувати технології, включати інтерактивні та практичні методи, а також адаптуватися до різних стилів навчання.

Оскільки значення української мови продовжує зростати в різних сферах життя суспільства, впровадження інноваційних підходів до методики викладання стає нагальною потребою. Такий перехід не лише забезпечує збереження культурної та історичної цінності мови, а й надає здобувачам освіти навички, необхідні для того, щоб орієнтуватися в складнощах сучасного світу. Сприяючи динамічній та ефективній мовній освіті, Україна може ще більше зміцнити свою культурну ідентичність, сприяти мовному розмаїттю та зробити внесок у загальний розвиток як національного, так і міжнародного суспільства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Велика кількість праць науковців, таких як Артикуца Н., Бусел В. Т. та Грубіч Д. Ю., присвячена розгляду сутності інноваційних методик навчання української мови та їх ролі в освіті. Дослідженням традиційних та інноваційних підходів до методики навчання української мови займалися Дівакова І. І., Зайцева В. В., Яремчук Н. С., Карпенко В. М., Кучерук О. А., Лазаренко С., Пікулицька Л. В. та Байдак Л. І. Незважаючи на велику кількість проведених досліджень, питання щодо впливу інновацій на ефективність викладання української мови залишається недостатньо розкритим. Це викликає необхідність подальших наукових розвідок та уточнень щодо повноцінного розуміння цього питання в контексті сучасної освіти.

Мета статті – розроблення шляхів вирішення проблем, пов'язаних із впровадженням новаторських підходів до методики викладання української мови в закладах вищої освіти України.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж заглибитися у розкриття теми дослідження, необхідно з'ясувати сутність поняття «інновації». Відповідно до положень Закону України «Про інноваційну діяльність», інновації – це новостворені або вдосконалені передові технології, продукція або послуги. Законодавча база також розширює визначення інновацій, включаючи до них організаційно-технічні рішення різного роду, зокрема у сфері виробництва, управління, торгівлі або в будь-якій іншій сфері, за умови, що вони істотно поліпшують структуру та якість виробництва та/або соціальної сфери. (Про інноваційну діяльність, 2002).

У Великому тлумачному словнику «інновація» тлумачиться як нововведення та як комплекс захо-

дів, направлених на впровадження в економіку нової техніки, технологій, винаходів тощо (Бусел, 2005: 506).

Грубіч Д. Ю. сформулював сутність поняття «інновації» в контексті освіти. Науковець розуміє під інноваціями актуальні, значущі та системні нововведення, які виникають на основі різноманітних ініціатив. Зазначені нововведення є перспективними для еволюції освіти та позитивно впливають на неї. На його думку, інноваційна освітня діяльність характеризується процесами створення, поширення та використання нових інструментів у галузі педагогіки та наукових досліджень. Вона розглядається як процес, що передбачає створення, розповсюдження та використання нових інструментів (інновацій) для вирішення педагогічних проблем, які в минулому вирішувалися іншими способами (Грубіч, 2011: 34–39). В свою чергу, Артикуца Н. розглядає «інновації» в освіті як нові перспективні тенденції, процеси та підходи у її розвитку. На її думку, цей розвиток базується на поєднанні наукової та освітньої діяльності, теорії та практики, інтеграції та диференціації сучасних знань. Основна увага приділяється модернізації та підвищенню якості й ефективності сучасного освітнього процесу (Артикуца 2017: 3–26).

Похідний від «інновація» є термін «інноваційний», який в науково-педагогічній та методичній літературі широко використовується у термінологічних словосполученнях, таких як «інноваційний метод», «інноваційні технології», «інноваційний підхід», «інноваційна методика».

В цьому контексті, категорія інноваційні підходи до навчання української мови є багатогранною і охоплює всі нові й ефективні методи викладання, спрямовані на інтенсифікацію та модернізацію навчального процесу, розвиток творчості та особистісного потенціалу учасників освітнього процесу.

В українських закладах вищої освіти традиційні методи відіграють ключову роль у викладанні української мови, забезпечуючи міцний фундамент для її засвоєння (табл. 1).

Хоча зазначені традиційні методи довели свою ефективність, сучасний освітній ландшафт вимагає інтеграції інноваційних підходів до методики навчання української мови.

Інноваційні підходи до методики навчання української мови можуть включати:

- *інтерактивні методи викладання*, котрі акцентують увагу на взаємодії між викладачами та здобувачами освіти, сприяючи активному залученню до навчання. Вони можуть включати такі форми, як

Традиційні методи викладання української мови (Кучерук, 2010: 246–253)

Методи	Практичне застосування
Усний виклад матеріалу	Викладач використовує усні засоби подання інформації, які можуть включати лекції, розповіді, пояснення правил граматики тощо. Усний виклад є одним з традиційних методів і займає ключову роль у передачі основних знань.
Бесіда	Включає в себе взаємодію між викладачами та здобувачами освіти. Бесіда може стосуватися тем, вивчених на занятті, або спрямовуватися на розвиток мовленнєвих навичок. Вона розвиває здатність виражати власні думки та слухати інших.
Спостереження за мовою	Заохочує спостерігати та аналізувати мову в реальних життєвих контекстах. Цей метод може включати аналіз текстів, промов чи медіа українською мовою, щоб розвинути глибше розуміння мовних нюансів, культурних елементів та ефективних комунікативних стратегій.
Робота з підручником	Підручники є важливим ресурсом для вивчення української мови. Вони містять структуровані заняття, вправи та пояснення граматичних правил. Здобувачі освіти виконують вправи та завдання з підручника з метою поглиблення розуміння письмової та усної форм мови.
Метод вправ	Спрямований на закріплення та вдосконалення знань за допомогою різноманітних вправ. Це можуть бути вправи на граматику, лексику, читання, аудіювання, письмо та усне висловлювання. Метод вправ акцентує увагу на практичному застосуванні знань.
Метод програмованого навчання	Передбачає використання систематизованого плану навчання, де матеріал розкладено на логічні блоки. Здобувачі освіти можуть самостійно працювати з навчальним матеріалом, виконуючи завдання на кожному етапі. Цей метод сприяє індивідуалізації навчання, дозволяючи власним темпом оволодівати мовними навичками та отримувати зворотний зв'язок щодо свого прогресу.

Примітка: систематизовано авторами

«Незакінчені речення», «Мозковий штурм», «Обмін думками», «Вилучи зайве», «Роз'єднай слова», «Інтерв'ю», «Гронування», «Заверши фразу», «Прогноз погоди», «Асоціації», «Комплімент», «Зміна співрозмовника», «Алфавіт», «Хвилина розмови» та інші (Дівакова, 2009: 23–27);

- *метод рольових ігор*, який є інноваційним підходом у викладанні, що допомагає розвивати пізнавальний інтерес та активізувати розумову діяльність. Участь у різноманітних іграх, таких як «Розмова у вагоні» чи «У таксі», допомагає не лише засвоювати новий матеріал, а й розвиває соціальні та комунікативні навички. Цей підхід створює іммерсивне навчальне середовище, де здобувачі освіти можуть застосовувати свої знання в практичних сценаріях, що сприяє більш ефективному вивченню мови (Пікулицька, Байдак, 2016);

- *застосування сучасних технічних засобів*, таких як комп'ютери, мультимедійні презентації та мобільні додатки, для покращення процесу вивчення. Наприклад, використання відео та аудіофрагментів у презентаціях для наочності та легкості засвоєння матеріалу (Зайцева, Яремчук, 2021: 87–92);

- *метод ігрових технологій*, котрий передбачає використання елементів гри для залучення здобувачів освіти та створення захоплюючих занять. Наприклад, гра-кросворд для закріплення нових

слів чи використання мовних ігор для вивчення граматичних правил (Лазаренко, 2022: 571–572);

- *інтернет-ресурси та онлайн-платформи*, які можна використовувати для самостійного вивчення української мови. Прикладами таких інтернет-ресурсів та платформ є Національна платформа з вивчення української мови Міністерства культури та інформаційної політики України, Мовна майстерня «Слово на нОво», Курс «Українська за 27 уроків», Мінікурс з української мови на SWEET.TV, Безкоштовні курси української мови – YouTube, Тренажер з правопису української мови, Платформа для вивчення мов Duolingo тощо (Онлайн ресурси, 2023);

- *метод проєктного навчання*, який передбачає залучення здобувачів освіти до створення власних проєктів, що розвиває їхні творчі та дослідницькі навички. Наприклад, створення проєкту «Моя Українська Міні-Енциклопедія» для дослідження та презентації аспектів мови та культури (Карпенко, 2023);

- *методи синхронного та асинхронного навчання*, які адаптовані до індивідуальних потреб та розкладів здобувачів освіти. Синхронні заняття, як правило, відбуваються у формі вебінарів, де учасники взаємодіють із викладачем та одне з одним, створюючи активне навчальне середовище. Асинхронне навчання, натомість,

дозволяє вивчати матеріал у власному темпі, використовуючи відеолекції та інші ресурси в зручний для них час (Карпенко, 2023).

Таким чином, традиційні методи є фундаментальними у викладанні української мови, пропонує структуроване навчання та розвиток навичок. Однак для задоволення різноманітних потреб здобувачів освіти та підвищення ефективності викладання української мови необхідне гармонійне поєднання традиційних та інноваційних підходів до методики навчання. Завдяки застосуванню інновацій студенти не лише набувають лінгвістичних знань, а й розвивають практичні навички спілкування в сучасному світі. Синергія між традиціями та інноваціями створює комплексне та адаптивне середовище для вивчення мови. Однак на сьогоднішній день впровадження інноваційних підходів до методики вивчення української мови в закладах вищої освіти України ускладнюється низкою проблем, таких як:

- *недостатня підготовка педагогів*, які можуть не мати необхідних знань та навичок для ефективного впровадження інноваційних методів навчання через прогалини в їхньому професійному розвитку;
- *опір переходу до інноваційних методів педагогів, здобувачів освіти*, який вони можуть чинити, віддаючи перевагу звичним традиційним підходам та розглядаючи інновації як непотрібні або складні;
- *обмежена технологічна інфраструктура*, котра може перешкоджати впровадженню інноваційних та технологічно залежних методів навчання;
- *відсутність чітких інструкцій для педагогів* щодо впровадження ефективних інноваційних підходів, що призводить до невпевненості та нерішучості;
- *відсутність фінансових ресурсів*, яка може обмежувати доступність сучасних засобів

навчання та технологій, що перешкоджає впровадженню інноваційних методів.

Вирішення зазначених проблем вимагає цілеспрямованих зусиль у підготовці викладачів, створенні сприятливого середовища для прийняття змін, удосконаленні технологічної інфраструктури, наданні чітких рекомендацій щодо інновацій та виділенні фінансових ресурсів для сприяння інтеграції інноваційних методів викладання в українські заклади освіти.

Висновки. Хоча традиційні методи викладання продемонстрували свою ефективність, освітній ландшафт, що змінюється, вимагає впровадження інноваційних підходів до методики навчання української мови. Такі підходи включають в себе використання інтерактивних методів навчання, впровадження рольових ігор, використання ігрових технологій, впровадження проєктного навчання, а також синхронного та асинхронного навчання. Крім того, використання сучасних технічних засобів, інтернет-ресурсів та онлайн-платформ має вирішальне значення для того, щоб йти в ногу з сучасними освітніми вимогами. Хоча українські заклади освіти поступово впроваджують ці передові методики навчання, вони стикаються з такими проблемами, як недостатня підготовка викладачів, опір інноваційним методам, обмеженість технологічних ресурсів, відсутність чітких методичних рекомендацій та фінансові обмеження. Подолання цих перешкод вимагає цілеспрямованих ініціатив, включаючи підготовку педагогів, створення сприятливого середовища для змін, зміцнення технологічної інфраструктури, надання рекомендацій щодо інноваційних практик і виділення фінансової підтримки для сприяння інтеграції нових методів викладання. Практичне значення цього дослідження полягає в наданні викладачам української мови інформації про ефективні інноваційні методи викладання, що сприятиме підвищенню загальної якості освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артикуца Н. В. Інноваційні методики викладання дисциплін у вищій юридичній освіті. Інноваційні технології у вищій юридичній освіті: матеріали Міжнарод. наук.-метод. конф., присвяченої 390-річчю з дня заснування Київської братської школи – предтечі Києво-Могилянської академії 25-28 трав. 2005 р. Київ: СтилоС, 2005. С. 3-26.
2. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ, Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с.
3. Грубіч Д. Ю. Педагогічні інновації в освіті: поняття та сутність. Педагогіка та психологія. 2011. Вип. 40 (1). С. 34-39. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_ped_2011_40%281%29_8
4. Дівакова І. І. Інтерактивні технології навчання. Тернопіль: Мандрівець, 2009. С. 23-27.
5. Зайцева В. В., Яремчук Н. С. Технічні засоби навчання української мови. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2012. Вип. 81. С. 87-92. DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.81.19>
6. Карпенко В. М. Використання методу проєктів на уроках української мови та літератури. Справи Сімейні. 2023. URL: <https://familytimes.com.ua/osvita/vykorystannya-metodu-proektiv-na-urokakh>
7. Кучерук О. А. Методи навчання мови в українському педагогічному дискурсі. Вісник Львівського університету. 2010. Вип. 50. С. 246-253.
8. Лазаренко С. Ігрові методи та технології у процесі викладання української мови як іноземної. Актуальні питання гуманітарних наук. 2022. Вип. 51. С. 570-574. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/51-86>

9. Онлайн-ресурси з вивчення української мови. Gov.ua. 2023. URL: <https://mova-ombudsman.gov.ua/onlain-resursy-tablytsia>
10. Пікулицька, Л. В., Байдак, Л. І. Рольова гра як один із методів оптимізації викладання української мови як іноземної. Сумський національний аграрний університет, 2016
11. Про інноваційну діяльність: Закон України від 4 липня 2002 року № 40-IV. ВВР. 2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>
12. Які методи й техніки використовуються на курсах української мови за кордоном. Optima School. 2023. URL: <https://optima.school/blog/what-methods-and-techniques-are-used-in-Ukrainian-language-courses-abroad#content2>

REFERENCES

1. Artykutsa N. V. (2005). Innovatsiini metodyky vykladannia dystsyplin u vyshchii yurydychnii osviti [Innovative methods of teaching disciplines in higher legal education]. Innovatsiini tekhnolohii u vyshchii yurydychnii osviti: materialy Mizhnar. nauk.-metod. konf., prysviachenoї 390-richchiu z dnia zasnuvannia Kyivskoi bratskoi shkoly - predtechii Kyievo-Mohylianskoї akademii 25-28 trav. Kyiv: Stylos, 3-26. [in Ukrainian].
2. Busel V. T. (2005). Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Great explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]. Kyiv, Irpin: Perun, 1728 [in Ukrainian].
3. Divakova I. I. (2009). Interaktyvni tekhnolohii navchannia [Interactive learning technologies]. Ternopil: Mandrivets, 23-27 [in Ukrainian].
4. Hrubich D. Yu. (2011). Pedagogichni innovatsii v osviti: poniattia ta sutnist [Pedagogical innovations in education: concept and essence]. Pedagogika ta psykholohiia, 40 (1), 34-39. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znphnpu_ped_2011_40%281%29_8 [in Ukrainian].
5. Iaki metody y tekhniky vykorystovuiutsia na kursakh ukrainskoi movy za kordonom. (2023). [What methods and techniques are used in Ukrainian language courses abroad]. URL: <https://optima.school/blog/what-methods-and-techniques-are-used-in-Ukrainian-language-courses-abroad#content2> [in Ukrainian].
6. Karpenko V. M. (2023). Vykorystannia metodu proektiv na urokakh ukrainskoi movy ta literatury [Using the project method in lessons of Ukrainian language and literature]. URL: <https://familytimes.com.ua/osvita/vykorystannya-metodu-proektiv-na-urokakh> [in Ukrainian].
7. Kucheruk O. A. (2010). Metody navchannia movy v ukrainskomu pedagogichnomu dyskursi [Language teaching methods in the Ukrainian pedagogical discourse]. Visnyk Lvivskoho universytetu, 50, 246-253 [in Ukrainian].
8. Lazarenko S. (2022). Ihrovi metody ta tekhnolohii u protsesi vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi [Game methods and technologies in the process of teaching the Ukrainian language as a foreign language]. Aktualni pytannia humanitarnykh nauk, 51, 570-574. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/51-86> [in Ukrainian].
9. Onlain-resursy z vyvchennia ukrainskoi movy. (2023). [Online resources for learning the Ukrainian language]. URL: <https://mova-ombudsman.gov.ua/onlain-resursy-tablytsia> [in Ukrainian].
10. Pikulytska, L. V., Baidak, L. I. (2016). Rolova hra yak odyin iz metodiv optymizatsii vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi [Role-playing as one of the methods of optimizing the teaching of the Ukrainian language as a foreign language]. Sumskyi natsionalnyi ahrarnyi universytet [in Ukrainian].
11. Pro innovatsiinu diialnist: Zakon Ukrainy vid 4 lypnia 2002 roku № 40-IV. (2022). [On innovative activity: Law of Ukraine dated July 4, 2002 No. 40-IV]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text> [in Ukrainian].
12. Zaitseva V. V., Yaremchuk N. S. (2012). Tekhnichni zasoby navchannia ukrainskoi movy [Technical means of teaching the Ukrainian language]. Pedagogichni nauky: realii ta perspektyvy, 81, 87-92. DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.81.19> [in Ukrainian].